

SOTSIAALTÖÖ

**Puuetega inimeste
rehabilitatsioonist**

Üksikkliendi nõustamine

**Hoolekande- ja
tervishoiuteenused
eakatele**

Õpikeskkonna kohandamine erivajadustega inimeste esmaseks kutseõppeks

Helma Täht,
eripedagoog, projekti mentor
Jane Põdra, vanemspetsialist
sotsiaalse rehabilitatsiooni alal,
projekti meeskonna liige

Päevakeskus Käo (edaspidi Käo keskus) on sotsiaalsüsteemi asutus, mis juba kümne aasta jooksul osutab toetavaid teenuseid erivajadustega lastele. Käo keskus pakub päevahoiu- ja rehabilitatsiooniteenuseid raske ja sügava vaimupuudega ning liitpuudega lastele ja noortele. Siin on loodud eakohast arengut toetav keskkond kaasaegsete ruumide, abivahendite, tugiteenuste ja rehabilitatsiooni näol.

Keskuse ruumides viiakse **Tallinna I Internaatkooli hooldusõpet** läbi õppijate erivajadustele kohandatud põhihariduskoolitust individuaalsete õppekavade alusel.

Hooldusõpe toimub hommikupoolikuti kella 9.00–13.00-ni viies erinevas klassiruumis. Korraga seitsme õpilasega töötavat pedagoogi toetavad õppetundides abiõpetajad ja kasvatajad. Pealelõunasel ajal kella 13.00–17.00 toimuvad erivajadustega laste arengut toetavad rehabiliteerivad tegevused individuaalsete rehabilitatsiooniplaanide alusel.

Lisaks korraldatakse üritusi vaba aja sisustamiseks ja muid traditsioonilisi päevahoiu juurde kuuluvaid tegevusi.

Käo keskus on Eestis ainulaadne, sest selles asutuses teevad tihedat ja tulemuslikku koostööd haridus- ja sotsiaalsüsteemi asutuste spetsialistid. Sellisena on ta kujunenud üle-eestilise omalaadse mudelkeskusena erialaspetsialistide koolitusbaasiks.

Käo keskuse töötajate põhimõtteks on lähtuda klientide vajadustest. Aastatega on esimestest Käo keskkuses õppinud lastest saanud täiskasvanud, kuid keskus toetab ka nende edasist arengut. Et toetada jätkuvalt erivajadustega noori, loodi 2004. aasta alguses **noortekeksus**. Noortekeksuse päevahoid on kompleksne teenus, mis koosneb klientide päevasest hooldusest ja mitmesugustest arendavatest tegevustest nende tegevusvõime säilitamiseks. Teenuse kaudu püütakse vanematele või hooldajatele anda võimalus töötamiseks või aega vajalikeks asjatoimetusteks või siis võimaldada ajutist puhkust. Käo keskuse töötajate ja noorte ning nende perekonnaliikmete ühine huvi on täiustada loodud toetavat keskkonda.

Eesti kutseõppesüsteemi areng on jõudnud etappi, mille üheks oluliseks tunnusejooneks on erinevate hariduslike vajadustega huvigruppide kaasamine kutse- ja tööalasesse koolitusse. Arenguvõimalust nähakse haridus- ja sotsiaalsüsteemi jätkuvas koostöös kutseõppe vanusesse jõudnud noorte kaasamisel.

Kutseõppeasutuse seaduse alusel on riigil ja kohalikul omavalitsusel kohustus tagada kõigile soovijatele põhikoolijärgne kutseharidus. Erinevalt Soomest ja teistest arenenud riikidest puudub Eestis mudel raskest ja/või sügavast vaimupuudest tingitud hariduslike erivajadustega isikute kaasamiseks kutseõppeasutusse pärast hooldusõppes põhihariduse omandamist. Eestis on hetkel piiratud ka mõõdukast vaimupuudest tingitud hariduslike erivajadustega isikute võimalused osalemiseks kutseõppes pärast toimetulekukoolis põhihariduse omandamist.

Probleemi lahendamiseks on Päevakeskus Käo algatanud projekti „Õpikeskkonna kohandamine erivajadustega inimeste esmaseks kutseõppeks”, mille eesmärk on:

- luua Eestis õpikeskkond põhikooli-järgseks eakohaseks arenguks ja õppeks kutseõppe eas raske ja sügava puudega inimestele
- laiendada mõõduka vaimupuudega inimeste võimalusi kutseõppeks pärast põhikooli lõpetamist
- luua vaimupuudest tingitud hariduslike erivajadustega õppijatele kohandatud kutseõppe mudel ja tutvustada seda laiemalt.

Selleks on vaja koostada vastavad õppekavad ja õppemetoodilised materjalid, koolitada spetsialiste. Spetsialistid valmistuvad töötama uuenenud olukorras, ja mis veelgi tähtsam, **avardub eripedagoogiline mõtlemine:** kõiki lapsi ja noori on võimalik õpetada.

Riikliku arengukava meede 1.1 projekti rahastatakse Euroopa struktuurifondidest. Projekti kogumaksumus koos partnerite panusega on 2,1 miljonit krooni. Projekti hoidjana osaleb Tallinna Sotsiaal- ja Tervishoiuamet, koordinaatoriks on sihtasutus Innove.

Projekti tegevus on suunatud kahele peamisele sihtrühmale:

- noored, kes on omandanud põhihariduse toimetulekuõppes toimetulekuõppe riikliku õppekava alusel
- noored, kes on omandanud põhihariduse hooldusõppes individuaalse õppekava alusel.

Projekti partneriteks on:

■ Kaks üldhariduskooli – **Võru Järve Kool** ja **Tallinna I Internaatkool**, mis on kohandatud koolikohustuse täitmiseks ka toimetulekuõppes ja hooldusõppes õppijaile. Ühiseks arenguprobleemiks on põhikooli lõpetanute vähesed võimalused jätkata oma soovi ja eelduste kohaselt õpinguid kutseõppes. Toimetulekuõpet ja hooldusõpet

vajavatele põhikooli läbinud noortele ei ole selleks praegu üldse (hooldusõpe) või pole piisavalt (toimetulekuõpe) võimalusi.

■ Kaks projektipartneritest on sotsiaaltöö asutused **Päevakeskus Käo** ja **Tallinna Puuetega Noorte Õppekeskus JUKS**.

Toimetulekuõpet ja hooldusõpet vajavate noorte toetamine üleminekul põhikoolist kutseõppesse on reaalne ainult haridus- ja sotsiaaltöö spetsialistide tiheda ja üksteist toetava koostöö korral. Päevakeskus Käo arenguhuvi on seotud põhikooli lõpetajate kutseõppesse ülemineku toetamisega ja õpikeskkonna tervikliku kohandamisega erivajadustega noorte esmaseks kutseõppeks oma täiskasvanute osakonnas, s.o Käo keskuse noortekeskuse ruumides. Tallinna Puuetega Noorte Õppekeskusel JUKS on sotsiaalteenuste osutamise kõrval head praktilised kogemused toimetulekuõpet ja kohanemistuge vajavate erivajadustega noorte „töö kaudu õpetamisel” ja toetatud tööle rakendumisel. JUKS-il on ka oma kaitstud töökeskus.

■ Kaks projektipartneritest on kutseõppeasutused **Haapsalu Kutsehariduskeskus** ja **Vana-Antsla Kutsekeskkool**, kes õppekasvatustöö korraldamisel lähtuvad humanistlikust inimkäsitlusest ja kaasava kooli põhimõttest. Mõlemal kutseõppeasutusel on kogemusi koolitöö kohandamiseks lihtsusstatud õppekava alusel õppijatele, samuti esimesi kogemusi ka toimetulekuõpet vajavate õppijate arengu toetamisel.

Projekti tegevuskava järgi toimub õpikeskkonna kohandamine kahes suunas: Pedagoogidele ja spetsialistidele antakse ettevalmistus tööks mõõduka, raske ja sügava vaimupuudega noorte täiskasvanute kaasamiseks kutseõppesse. Selleks viib **Jyväskylä Ülikool läbi 320-tunnise (ehk 8 AP) eripedagoogikakursuse „ERILINE ÕPPIJA”**. Õppekava on kooskõlastatud **Eesti haridus- ja teadusministeeriumiga ja kannab registrikoodi 482**. Koolituses osaleb **30 kursuslast**. Sellega on loodud võimalus läbida 2007. a juunikuuks Eestis

kehtestatud uued kvalifikatsiooninõuded erivajadustega inimestega töötavatele pedagoogidele.

Koduteenindusele spetsialiseeruva rühma tarvis koostatakse kaks pilootõppekava kodumajanduse eriala õpetamiseks. Üks nendest on ette nähtud toimetulekuõppe ja teine hooldusõppe vajadusega noorte kaasamiseks kutseõppesse.

Kursuse „ERILINE ÕPPIJA” kaudu omandatakse:

- valmisolek märgata ja mõista mõõduka, raske ja sügava vaimupuudega noorte arengulisi ja hariduslikke erivajadusi
- valmisolek ja pädevus kujundada erilise õppija arengut toetavat õpikeskkonda spetsialistide asjatundlikkuse suurendamise, individuaalse õppekava rakendamise, kohandatud harjutusvara ja metoodilise käsitluse abil
- algteadmisi sotsiaalsest rehabilitatsioonist arenguvajadustele kohandatud kutseõppe kaudu (rehabiliteeriv kutseõpe).

Projekti eesmärkide täimiseks on aega kaks aastat, s.o ajavahemik **märts 2006 – veebruar 2008.**

Projekti kavandatud lõpptulemuseks on valmisolek alustada katseliselt 1. septembrist 2008 kahe õppekava alusel erivajadustega inimestele kohandatud kutseõpet kolmes kohas – Vana-Antslas, Haapsalus ja Tallinnas.

Projekti „**Õpikeskkonna kohandamine erivajadustega inimeste esmaseks kutseõppeks**” tutvustati ka Rootsis kümne pealinna osavõtul toimunud teabeseminaril 5.–7. aprillil.

Päevakeskus Kào
Kào 53
Tallinn 11317
Tel 677 3495
Faks 677 3832
www.kaokeskus.ee